

62016CJ0679

WYROK TRYBUNAŁU (pięta izba)

z dnia 25 lipca 2018 r. (*1)

Odesłanie prejudycjalne – Obywatelstwo Unii – Artykuły 20 i 21 TFUE – Swoboda przemieszczania się i pobytu w państwach członkowskich – Zabezpieczenie społeczne – Rozporządzenie (WE) nr 883/2004 – Pomoc społeczna – świadczenia z tytułu choroby – Usługi dla osób niepełnosprawnych – Ciężcy na gminie państwa członkowskiego obowiązek udzielenia jednemu z jej rezydentów pomocy osobistej przewidzianej przez ustawodawstwo krajowe podczas pobieranej przez tego rezydenta nauki w szkole wyższej w innym państwie członkowskim

W sprawie C-679/16

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Korkein hallinto-oikeus (naczelny sąd administracyjny, Finlandia) postanowieniem z dnia 23 grudnia 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 30 grudnia 2016 r., w postępowaniu wszczętym przez

A

przy udziale:

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystalutakunnan yksilöasioiden jaosto,

TRYBUNAŁ (pięta izba),

w składzie: J.L. da Cruz Vilaça, prezes izby, E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger (sprawozdawca) i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Mengozzi,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

—

w imieniu rządu fińskiego przez H. Leppo, działając w charakterze pełnomocnika,

—

w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka, J. Vlášila i J. Pavliša, działających w charakterze pełnomocników,

—

w imieniu rządu szwedzkiego przez A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, L. Zettergren i L. Swedenborga, działających w charakterze pełnomocników,

—

w imieniu Komisji Europejskiej przez D. Martina i I. Koskinena, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 31 stycznia 2018 r.,
wydaje następujący

Wyrok

1

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 20 i 21 TFUE, a także art. 3 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 2004, L 166, s. 1 – wyd. spec. w j. z. polskim, rozdz. 5, t. 5, s. 72), zmienionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 988/2009 z dnia 16 września 2009 r. (Dz.U. 2009, L 284, s. 43) (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 883/2004”).

2

Wniosek ten został przedstawiony w ramach postępowania wszczętego przez A w przedmiocie zapewnienia mu przez Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystalutakunnan yksilöasioiden jaosto (wydział spraw indywidualnych komisji spraw społecznych i medycznych miasta Espoo, Finlandia, zwany dalej „gminą Espoo”) pomocy osobistej w Tallinie, w Estonii, gdzie A odbywa trzyletni cykl studiów prawniczych w pełnym wymiarze godzin.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

3

Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, zawarta w Nowym Jorku w dniu 13 grudnia 2006 r. (Recueil des traités des Nations unies, vol. 2515, s. 3, zwana dalej „konwencją o prawach osób niepełnosprawnych”), weszła w życie w dniu 3 maja 2008 r. Konwencja ta została zatwierdzona w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2010/48/WE z dnia 26 listopada 2009 r. (Dz.U. 2010, L 23, s. 35).

4

Artykuł 19 konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, zatytułowany „Niezależne życie i włączenie w społeczność”, stanowi:

„Państwa strony niniejszej konwencji [...] podejmują efektywne i odpowiednie środki w celu ułatwienia pełnego korzystania przez osoby niepełnosprawne z tego prawa oraz w celu pełnej integracji i uczestnictwa w życiu społecznościami, w tym zapewniając, aby:

[...]

b)

osoby niepełnosprawne miały dostęp do szerokiego zakresu usług świadczonych w domu, w miejscu zamieszkania i do innych usług wsparcia świadczonych w ramach społeczności lokalnej, w tym do pomocy osobistej niezbędnej do życia i integracji społecznej oraz do zapobiegania izolacji lub segregacji społecznej;

[...]”.

5

Trybunał potwierdził, że postanowienia tej konwencji stanowią integralną część porządku prawnego Unii i że przepisy prawa Unii należy interpretować w miarę możliwości zgodnie ze wspomnianą konwencją (wyrok z dnia 11 kwietnia 2013 r., HK Danmark, C-335/11 i C-337/11, EU:C:2013:222, pkt 30, 32).

6

Republika Finlandii ratyfikowała konwencję o prawach osób niepełnosprawnych oraz protokół fakultatywny do tej konwencji w dniu 11 maja 2016 r. Konwencja oraz protokół fakultatywny weszły w życie w Finlandii w dniu 10 czerwca 2016 r.

Prawo Unii

7

Motyw 15 rozporządzenia nr 883/2004 ma następujące brzmienie:

„Niezbędne jest poddanie [objęcie] osób przemieszczających się we Wspólnocie systemem zabezpieczenia społecznego tylko jednego państwa członkowskiego w celu uniknięcia zbiegu mających tu zastosowanie przepisów ustawodawstw krajowych oraz komplikacji, które mogłyby z tego wynikać”.

8

Artykuł 1 lit. j)–l) tego rozporządzenia zawiera następujące definicje:

„j)

określenie »zamieszkanie« oznacza miejsce, w którym osoba zwykle przebywa;

k)

określenie »pobyt« oznacza pobyt czasowy;

l)

określenie »ustawodawstwo« oznacza, w odniesieniu do każdego państwa członkowskiego, przepisy ustawowe, wykonawcze i inne oraz obowiązujące środki wykonawcze odnoszące się do działań systemu zabezpieczenia społecznego, objętych art. 3 ust. 1;

[...]”.

Artyku? 3 wspomnianego rozporz?dzenia, zatytu?owany „Zagadnienia obj?te rozporz?dzeniem”, stanowi:

„1. Niniejsze rozporz?dzenie stosuje si? do ca?ego ustawodawstwa odnosz?cego si? do nast?puj?cych dzia?ów zabezpieczenia spo?ecznego:

a)

?wiadcze? z tytu?u choroby;

[...]

2. O ile za??cznik XI nie stanowi inaczej, niniejsze rozporz?dzenie stosuje si? do ogólnych i specjalnych systemów zabezpiecze? spo?ecznych, bez wzgl?du na to, czy s? one sk?adkowe, czy niesk?adkowe, oraz do systemów zwi?zanych z obowi?zkiem pracodawcy lub armatora.

3. Niniejsze rozporz?dzenie stosuje si? tak?e do specjalnych niesk?adkowych ?wiadcze? pieni??nych obj?tych art. 70.

[...]

5. Niniejszego rozporz?dzenia nie stosuje si?:

a)

do pomocy spo?ecznej i medycznej;

[...]”.

10

Artyku? 9 rozporz?dzenia nr 883/2004, zatytu?owany „O?wiadczenia pa?stw cz?onkowskich dotycz?ce zakresu niniejszego rozporz?dzenia”, przewiduje mi?dzy innymi, ?e pa?stwa cz?onkowskie powiadamiaj? pisemnie Komisj? Europejsk? o ustawodawstwie i systemach, o których mowa w art. 3 tego rozporz?dzenia.

11

Artyku? 11 rozporz?dzenia nr 883/2004, zawarty w tytule II tego rozporz?dzenia, zatytu?owanym „Okre?lenie maj?cego zastosowanie ustawodawstwa”, stanowi w ust. 1 i 3:

„1. Osoby, do których stosuje si? niniejsze rozporz?dzenie, podlegaj? ustawodawstwu tylko jednego pa?stwa cz?onkowskiego. Ustawodawstwo takie okre?lane jest zgodnie z przepisami niniejszego tytu?u.

[...]

3. Zgodnie z przepisami art. 12 do 16:

a)

osoba wykonuj?ca w pa?stwie cz?onkowskim prac? najemn? lub prac? na w?asny rachunek

podlega ustawodawstwu tego państwa czonkowskiego;

[...]

e)

każda inna osoba, do której nie mają zastosowania przepisy lit. a) do d), podlega ustawodawstwu państwa czonkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania, bez uszczerbku dla innych przepisów niniejszego rozporządzenia, gwarantujących jej świadczenia na podstawie ustawodawstwa jednego lub kilku innych państw członkowskich”.

Prawo fińskie

Ustawa o pomocy społecznej

12

Zgodnie z § 13 pkt 1 sosiaalihuoltolaki (17.9.1982/710) (ustawy nr 710 z dnia 17 września 1982 r. o pomocy społecznej):

„W ramach swoich zadań związanych z pomocą społeczną gmina jest zobowiązana, przy uwzględnieniu treści i zakresu przewidzianych w przepisach, do:

1)

organizacji usług społecznych dla mieszkańców;

[...]”.

13

Paragraf 14 akapit pierwszy ustawy o pomocy społecznej przewiduje:

„Mieszkańcem gminy w rozumieniu niniejszej ustawy jest każda osoba mająca miejsce zamieszkania w gminie w rozumieniu väestökirjalaki [ustawy o rejestrach stanu cywilnego (141/69)].

[...]”.

Ustawa o usługach i formach wsparcia dla osób niepełnosprawnych

14

Paragraf 1 laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380) (ustawy nr 380 z dnia 3 kwietnia 1987 r. o usługach i formach wsparcia dla osób niepełnosprawnych), w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności w postępowaniu głównym (zwanej dalej „ustawą o usługach dla osób niepełnosprawnych”) stanowi:

„Celem niniejszej ustawy jest stworzenie warunków umożliwiających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie oraz aktywność w społeczeństwie na równi z innymi jego członkami oraz zapobieganie i usuwanie niedogodności i przeszkód związanych z niepełnosprawnością”.

15

Paragraf 3 tej ustawy, zatytułowany „Obowiązki związane z organizacją usług i form

wsparcia”, brzmi:

„Zadaniem gminy jest działanie w kierunku zapewnienia osobom niepełnosprawnym usług i środków wsparcia w taki sposób, aby pod względem charakteru i zakresu odpowiadały zapotrzebowaniu w gminie.

W ramach zapewniania usług i środków wsparcia w rozumieniu niniejszej ustawy uwzględnia się indywidualne zapotrzebowanie uprawnionego na korzystanie z pomocy”.

16

Paragraf 8 omawianej ustawy, zatytułowany „Usługi dla osób niepełnosprawnych”, przewiduje w ust. 2:

„Zadaniem gminy jest zapewnienie osobom o znacznym stopniu niepełnosprawności mieszczących się w rozsztych granicach usług transportu wraz z asystą, usług związanych z czynnościami codziennymi, pomocy osobistej oraz mieszkaniowej z asystą, jeżeli dana osoba ze względu na swój niepełnosprawność lub chorobę bezwzględnie wymaga korzystania z usług dla wykonania zwykłych czynności życiowych. Gmina nie ma jednak szczególnego obowiązku zapewniania pomocy mieszkaniowej z asystą lub pomocy osobistej, jeżeli niezbędna opieka dla osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności nie może zostać zagwarantowana w ramach opieki środowiskowej”.

17

Paragraf 8c tej samej ustawy, zatytułowany „Pomoc osobista”, stanowi:

„»Pomoc osobista« w rozumieniu niniejszej ustawy oznacza niezbędną pomoc w domu i poza domem dla osób o znacznym stopniu niepełnosprawności:

1)

przy czynnościach życia codziennego;

2)

w pracy i w trakcie pobierania nauki;

3)

przy zajęciach w czasie wolnym;

4)

przy uczestniczeniu w życiu społecznym; lub

5)

przy utrzymywaniu kontaktów społecznych.

Celem pomocy osobistej jest wspieranie osób o znacznym stopniu niepełnosprawności w realizacji ich własnych decyzji przy wykonywaniu czynności wymienionych w akapicie pierwszym. Organizacja pomocy osobistej wymaga, aby osoba o znacznym stopniu niepełnosprawności posiadała zasoby pozwalające określić zakres i sposoby świadczenia pomocy.

Dla celów zapewnienia pomocy osobistej za osobę o znacznym stopniu niepełnosprawności uważa się osobę, która ze względu na niepełnosprawność lub długotrwałą czy postępującą chorobę bezwzględnie i w sposób powtarzający się wymaga pomocy innej osoby dla wykonania czynności wymienionych w akapicie pierwszym, przy czym potrzeba ta nie wynika w głównej mierze z chorób lub niepełności związanych z wiekiem.

Pomoc osobista jest świadczona dla wykonywania czynności życia codziennego oraz pracy i pobierania nauki w zakresie, w jakim osoba o znacznym stopniu niepełnosprawności bezwzględnie wymaga tej pomocy.

W odniesieniu do działań, o których mowa w akapicie pierwszym pkt 3–5, pomoc osobista musi być zapewniana przez co najmniej 30 godzin w miesiącu, jeżeli mniejsza liczba godzin nie pozwala na zagwarantowanie pomocy niezbędnej dla osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności.

18

Paragraf 8d ustawy o usługach dla osób niepełnosprawnych, zatytułowany „Sposoby zapewniania pomocy osobistej”, ma następujące brzmienie:

„Rozstrzygać o sposobach zapewniania pomocy osobistej i jej świadczeniu, gmina uwzględnia opinię i życzenia osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz określone w planie usług zapotrzebowanie na pomoc osobistą i warunki bytowe w całości.

Gmina może świadczyć pomoc osobistą poprzez:

1)

zwrot osobie o znacznym stopniu niepełnosprawności kosztów powstałych w wyniku zatrudnienia pomocnika osobistego, w tym ustawowych składek i świadczeń ponoszonych przez pracodawcę jak również innych odpowiednich niezbędnych wydatków na pomocnika osobistego;

2)

zapewnienie osobie o znacznym stopniu niepełnosprawności kuponów o odpowiedniej wartości, o których mowa w laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009) [ustawie 569/2009 o kuponach na usługi opieki społecznej i zdrowotnej], na uzyskanie usług pomocnika osobistego; lub

3)

zapewnienie osobie o znacznym stopniu niepełnosprawności usług pomocnika osobistego, świadczonych przez publicznych albo prywatnych usługodawców albo samodzielne świadczenie tych usług czy też wspólnie z inną gminą lub innymi gminami na podstawie zawartego porozumienia.

W wypadku, o którym mowa w akapicie drugim pkt 1, osoba o znacznym stopniu niepełnosprawności uzyskuje, w razie potrzeby, wskazówki i pomoc w kwestiach związanych z zatrudnieniem pomocnika osobistego.

Pomocnikiem osobistym, o którym mowa w akapicie drugim pkt 1, nie może być rodzic ani inny bliski osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności, chyba że istnieje szczególnie ważne względy pozwalające uznać, że leży to w interesie osoby niepełnosprawnej”.

Paragraf 4 laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (3.8.1992/734) (ustawy nr 734 z dnia 3 sierpnia 1992 r. o op?atach z tytu?u opieki spo?ecznej i zdrowotnej), zatytu?owany „Nieodp?atne us?ugi spo?eczne”, stanowi w pkt 5:

„W?ród us?ug spo?ecznych tytu?em nieodp?atnym ?wiadczone s?:

[...]

5)

us?ugi okre?lone w § 8 akapit pierwszy [ustawy o us?ugach dla osób niepe?nosprawnych], us?ugi zwi?zane z czynno?ciami codziennymi okre?lone w § 8 akapit drugi, poza transportem i posi?kami, pomoc osobista, a tak?e us?ugi specjalne zwi?zane z pomoc? mieszkaniow? z asyst? i badania okre?lone w § 11; istnieje jednak mo?liwo?? obci??enia kosztami specjalnymi zwi?zanymi z pomoc? mieszkaniow? z asyst? oraz kosztami pomocy osobistej, je?li zainteresowany otrzymuje zwrot tych kosztów na podstawie innej ustawy ni? [ustawa o us?ugach dla osób niepe?nosprawnych]”.

Post?powanie g?ówne i pytania prejudycjalne

Skar??cy w post?powaniu g?ównym urodzi? si? w 1992 r. i zamieszkuje w gminie Espoo w Finlandii. Wed?ug ustale? s?du odsy?aj?cego wymaga on znacznego wsparcia, w szczególno?ci przy wykonywaniu czynno?ci ?ycia codziennego. Wobec tego gmina Espoo zapewni?a mu pomoc osobist?, aby umo?liwi? mu nauk? w szkole ?redniej, któr? pobiera? w Finlandii.

W sierpniu 2013 r. A zwróci? si? do gminy Espoo o przyznanie, na podstawie ustawy o us?ugach dla osób niepe?nosprawnych, pomocy osobistej na oko?o pi?? godzin w tygodniu w celu wykonywania czynno?ci ?ycia codziennego, takich jak robienie zakupów, sprz?tanie i pranie. W dniu sk?adania wniosku A by? w trakcie przeprowadzki do Tallina w Estonii, aby odby? tam trzyletnie studia prawnicze w pe?nym wymiarze godzin. Wskutek tej przeprowadzki sp?dza?by w stolicy Estonii trzy lub cztery dni w tygodniu, przy czym zamierza? powraca? do Espoo w ka?dy weekend. Us?ugi, o które si? ubiega?, mia?yby w zwi?zku z tym by? ?wiadczone poza Finlandi?.

Decyzję z dnia 12 listopada 2013 r., utrzymaną w mocy decyzję z dnia 4 lutego 2014 r., wydaną na skutek złożonego odwołania, wniosek A o przyznanie pomocy osobistej został oddalony z uwagi na fakt, że pobytu A poza granicami Finlandii nie można uznać za pobyt okazjonalny, nawet jeżeli nie ulega zmianie gmina zamieszkania A. Według gminy Espoo gmina nie jest zobowiązana do świadczenia usług i zapewniania środków wsparcia poza Finlandią, ponieważ charakter tego rodzaju pobytu jest zbliżony do pojęcia „zwykłego pobytu”. Stwierdzono ponadto, że pomoc osobista może zostać udzielona za granicą w czasie wakacji lub podróży służbowej. Nie przyznaje się natomiast zwrotu wydatków, jeżeli gmina zamieszkania danej osoby ulega zmianie w związku z pobytem za granicą lub jeżeli ma się do czynienia z innego rodzaju pobytem za granicą o charakterze stałym lub zwykłym.

23

Wyrokiem z dnia 27 czerwca 2014 r. Helsingin hallinto-oikeus (sąd administracyjny w Helsinkach, Finlandia) zasadniczo potwierdził to rozumowanie i oddalił wniesioną przez A skargę na decyzję odmowną w przedmiocie udzielenia pomocy osobistej.

24

Korkein hallinto-oikeus (naczelny sąd administracyjny, Finlandia), rozpatrujący apelację od tego wyroku, stwierdził, że w celu rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym konieczne jest uzyskanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

25

W tym względzie sąd odsyłający zauważa, że na podstawie ustawy o usługach dla osób niepełnosprawnych pomoc osobista jest usługą wchodzącą w zakres szczególnego obowiązku gminy i że osoba spełniająca warunki, aby się o nią ubiegać, ma prawo podmiotowe do takiej pomocy, która musi zostać przyznana każdej osobie o znacznym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu tej ustawy, jeżeli jest ona niezbędna w kontekście indywidualnych potrzeb danej osoby.

26

Sąd odsyłający zauważa jednak, że o ile bezsporne jest, że w rozumieniu prawa krajowego gminy zamieszkania A pozostaje Espoo, choć odbywa on studia w stolicy Estonii, o tyle obowiązek udzielenia danej pomocy w kontekście pobytu poza Finlandią nie może zostać wywiedziony ani z brzmienia ustawy o usługach dla osób niepełnosprawnych, ani z prac legislacyjnych nad tą ustawą.

27

Zdaniem Korkein hallinto-oikeus (naczelnego sądu administracyjnego), w tym kontekście, dla rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu konieczne jest dokonanie wykładni prawa Unii. Sąd odsyłający stawia sobie w tym względzie przede wszystkim pytanie o to, czy pomoc osobistą ustanowioną na mocy ustawy o usługach dla osób niepełnosprawnych należy uznać za „świadczenie z tytułu choroby”, w którym to wypadku objęta byłaby ona zakresem stosowania rozporządzenia nr 883/2004, czy też jest to raczej świadczenie z zakresu pomocy społecznej, które nie podlega regulacji wspomnianego rozporządzenia. Skłaniając się ku przyjęciu tej drugiej hipotezy, Korkein hallinto-oikeus (naczelny sąd administracyjny) rozważa dalej, czy postanowienia traktatu FUE dotyczącego obywatelstwa Unii Europejskiej stoją na przeszkodzie odmowie udzielenia pomocy osobistej, o jak wnioskowano w sprawie będącej przedmiotem postępowania głównego.

W tych okolicznościach Korkein hallinto-oikeus (naczelny sąd administracyjny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1)

Czy świadczenie, takie jak pomoc osobista przewidziana na podstawie ustawy o usługach dla osób niepełnosprawnych stanowi świadczenie z tytułu choroby w rozumieniu art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004?

2)

W razie udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi przeczącej:

Czy dochodzi do ograniczenia prawa obywateli Unii, o którym mowa w art. 20 i 21 TFUE, do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich, jeżeli przyznanie świadczenia takiego jak pomoc osobista na podstawie ustawy o osobach niepełnosprawnych za granicą nie jest uregulowane szczegółowo, a przesłanki przyznania tego świadczenia są interpretowane w ten sposób, że pomoc osobista nie jest przyznawana w innym państwie członkowskim, w którym zainteresowany odbywa trzyletnie studia prowadzące do uzyskania dyplomu szkoły wyższej?

—

czy dla oceny sprawy ma znaczenie fakt, że danej osobie może zostać przyznane w Finlandii, w innej gminie niż gmina zamieszkania, świadczenie takie jak pomoc osobista, jeżeli studiuje ona w innej fińskiej gminie?

—

czy dla oceny sprawy z punktu widzenia prawa Unii mają znaczenie prawa wynikające z art. 19 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych?

3)

Na wypadek gdyby Trybunał stwierdził w odpowiedzi na drugie pytanie prejudycjalne, że wykładnia prawa krajowego, tak jak została ona dokonana w niniejszej sprawie, stanowi ograniczenie swobody przemieszczania się: czy takie ograniczenie może mimo to być uzasadnione nadrzędnymi względami interesu ogólnego, które wynikają z obowiązku nadzorowania przez gminę organizacji pomocy osobistej, możliwości wyboru przez gminę odpowiednich sposobów zapewniania pomocy osobistej oraz utrzymania spójności i skuteczności systemu pomocy osobistej na podstawie ustawy o usługach dla osób niepełnosprawnych?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni art. 3 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 należy dokonywać w ten sposób, że świadczenie takie jak pomoc osobista rozpatrywana w postępowaniu głównym, które polega między innymi na pokryciu kosztów czynności życia codziennego ponoszonych przez osobę o znacznym stopniu

niepełnosprawności, która nie jest czynna zawodowo, w celu umożliwienia jej pobierania nauki w szkole wyższej, wchodzi w zakres pojęcia „świadczania z tytułu choroby” w rozumieniu tego przepisu.

30

Na wstępie należy stwierdzić, że z akt sprawy będących w posiadaniu Trybunału wynika, że Republika Finlandii nie oświadczyła, iż ustawa o usługach dla osób niepełnosprawnych podlega zakresowi stosowania rozporządzenia nr 883/2004. Jednakże Trybunał orzekł już, że okoliczności, iż państwo członkowskie nie przedstawiło oświadczenia, tak jak to przewiduje art. 9 rozporządzenia nr 883/2004, o objęciu danej ustawy tym rozporządzeniem, nie skutkuje jej wyłączeniem ipso facto z jego zakresu przedmiotowego stosowania (zob. w szczególności analogicznie wyroki: z dnia 11 lipca 1996 r., Otte, C-25/95, EU:C:1996:295, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 19 września 2013 r., Hliddal i Bornand, C-216/12 i C-217/12, EU:C:2013:568, pkt 46).

31

Należy podkreślić, że jeżeli chodzi o rozdział pomiędzy świadczeniami objętymi zakresem stosowania rozporządzenia nr 883/2004 a świadczeniami wyłączoneymi z tego zakresu, to opiera się on zasadniczo na elementach konstytutywnych każdego świadczenia, w szczególności jego celach i warunkach przyznania, a nie na okoliczności, czy ustawodawstwo krajowe kwalifikuje świadczenie jako świadczenie z tytułu zabezpieczenia społecznego (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 5 marca 1998 r., Molenaar, C-160/96, EU:C:1998:84, pkt 19; z dnia 16 września 2015 r., Komisja/Słowacja, C-433/13, EU:C:2015:602, pkt 70; a także z dnia 30 maja 2018 r., Czerwiński, C-517/16, EU:C:2018:350, pkt 33).

32

Tym samym z utrwalonego orzecznictwa wynika, że świadczenie można uznać za świadczenie z tytułu zabezpieczenia społecznego w zakresie, w jakim świadczenie to jest przyznawane beneficjentom z pominięciem jakiegokolwiek indywidualnej i uznaniowej oceny ich potrzeb osobistych, na podstawie sytuacji określonej w ustawie i w zakresie, w jakim odnosi się ono do jednego z ryzyk wymienionych wyraźnie w art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 (zob. w szczególności wyroki: z dnia 27 marca 1985 r., Hoeckx, 249/83, EU:C:1985:139, pkt 12–14; z dnia 16 września 2015 r., Komisja/Słowacja, C-433/13, EU:C:2015:602, pkt 71; a także z dnia 21 czerwca 2017 r., Martinez Silva, C-449/16, EU:C:2017:485, pkt 20).

33

Jako że obie wskazane w poprzednim punkcie przesłanki mają charakter faktyczny, niespełnienie jednej z nich skutkuje tym, że dane świadczenie nie jest objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 883/2004.

34

W odniesieniu do pierwszej przesłanki należy przypomnieć, że jest ona spegniona, w sytuacji gdy świadczenie jest przyznawane w odniesieniu do obiektywnych kryteriów, które jeżeli są spegnione, uprawniają do świadczenia, a właściwy organ nie może brać pod uwagę innych okoliczności osobistych (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 16 lipca 1992 r., Hughes, C-78/91, EU:C:1992:331, pkt 17; z dnia 16 września 2015 r., Komisja/Słowacja, C-433/13, EU:C:2015:602, pkt 73).

W tym wzgl?dzie s?d odsy?aj?cy stwierdza, ?e chocia? indywidualne potrzeby osób o znacznym stopniu niepe?nosprawno?ci s? uwzgl?dniane przy udzielaniu pomocy osobistej przewidzianej w ustawie o us?ugach dla osób niepe?nosprawnych, to ustawa ta przyznaje beneficjentom, jak to okre?la, „prawo podmiotowe” do tej pomocy na podstawie ustawowo zdefiniowanych warunków, niezale?nie od poziomu ich dochodów.

Rz?dy fi?ski i szwedzki ze swej strony uwa?aj?, ?e ?wiadczenie rozpatrywane w post?powaniu g?ównym mo?na porówna? do ?wiadczenia rozpatrywanego w wyroku z dnia 16 wrze?nia 2015 r., Komisja/S?owacja (C?433/13, EU:C:2015:602), zwa?ywszy na uwzgl?dnianie indywidualnych potrzeb beneficjenta i zakres uznania przyznany gminie w odniesieniu do sposobów zapewniania tego ?wiadczenia oraz jego rozmiaru, a tym samym nie spe?nia ono pierwszej przes?anki, o której mowa w pkt 32 niniejszego wyroku, a zatem nie wchodzi w zakres przedmiotowy stosowania rozporz?dzenia nr 883/2004. Natomiast zarówno Komisja, jak i rz?d czeski uwa?aj?, ?e omawiane ?wiadczenie spe?nia t? przes?ank?.

W wyroku z dnia 16 wrze?nia 2015 r., Komisja/S?owacja (C?433/13, EU:C:2015:602), Trybuna? orzek?, po pierwsze, ?e Komisja nie wykaza?a, i? kryteria s?owackiej ustawy dotycz?ce przeprowadzenia ró?nych ekspertyz medycznych i spo?ecznych uprawniaj? do rozpatrywanych ?wiadcze?, a w?a?ciwemu organowi nie przys?uguje uznanie w odniesieniu do ich przyznania, oraz po drugie, ?e ustawa ta przewidywa?a, i? prawo do zasi?ku tytu?em rekompensaty powstaje na mocy wa?nej decyzji w?a?ciwego organu dotycz?cej uznania tego prawa, co potwierdza?o stanowisko rz?du s?owackiego, zgodnie z którym administracja posiada uprawnienia dyskrejonalne przy przyznawaniu rozpatrywanych ?wiadcze?.

Jak zauwa?y? rzecznik generalny w pkt 42 swojej opinii, wynika z tego, ?e aby wykluczy? spe?nienie pierwszej przes?anki, o której mowa w pkt 32 niniejszego wyroku, dyskrejonalna ocena indywidualnych potrzeb beneficjenta rozpatrywanego ?wiadczenia musi odnosi? si? przede wszystkim do nabycia prawa do ?wiadczenia, co wzmacnia argument rz?du s?owackiego, ?e administracji przys?uguwa? zakres uznania przy przyznawaniu rozpatrywanych ?wiadcze?.

Nale?y stwierdzi?, ?e uwzgl?dnianie indywidualnych potrzeb zainteresowanego zosta?o w ustawie o us?ugach dla osób niepe?nosprawnych wspomniane kilkakrotnie, w szczególno?ci w jej §§ 8c i 8d. Jednak?e przyznany mi?dzy innymi w § 8d zakres uznania w ramach uprawnie? gminy zamieszkania beneficjenta, nie dotyczy nabycia prawa do pomocy osobistej, ale sposobu, w jaki pomoc ta jest przyznawana, a tak?e jej rozmiaru, poniewa? pomoc osobista powinna zosta? zapewniona przez gmin?, gdy wnioskodawca jest osob? o znacznym stopniu niepe?nosprawno?ci, która mieszka na terytorium tej gminy, niezale?nie od dochodów tej osoby. Tym samym sytuacja w sprawie w post?powaniu g?ównym jest inna ni? sprawa rozpatrywana w wyroku z dnia 16 wrze?nia 2015 r., Komisja/S?owacja (C?433/13, EU:C:2015:602).

Maj?c na uwadze powy?sze rozwa?ania, nale?y stwierdzi?, ?e w sprawie w post?powaniu

głównym została spona pierwsza przesłanka.

41

W odniesieniu do drugiej przesłanki należy zbadać, czy świadczenie rozpatrywane w postępowaniu głównym dotyczy jednego z rodzajów ryzyka wymienionych wyrażnie w art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004.

42

Co się tyczy konkretnie ubezpieczenia od niesamodzielności, Trybunał orzekł, że zasadniczo świadczenia dotyczące ryzyka niesamodzielności, mimo że posiadają sobie właściwe cechy, powinny być uznawane za „świadczenia z tytułu choroby” w rozumieniu art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 5 marca 1998 r., Molenaar, C-160/96, EU:C:1998:84, pkt 23–25; z dnia 30 czerwca 2011 r., da Silva Martins, C-388/09, EU:C:2011:439, pkt 40–45; z dnia 1 lutego 2017 r., Tolley, C-430/15, EU:C:2017:74, pkt 46).

43

Jednak takie zrównanie ryzyka niesamodzielności z ryzykiem choroby zakłada, że świadczenia mające na celu objęcie ryzyka niesamodzielności mają na celu poprawę stanu zdrowia i warunków życia osób wymagających opieki (zob. podobnie wyroki: z dnia 8 marca 2001 r., Jauch, C-215/99, EU:C:2001:139, pkt 28; z dnia 21 lutego 2006 r., Hosse, C-286/03, EU:C:2006:125, pkt 38–44; a także z dnia 30 czerwca 2011 r., da Silva Martins, C-388/09, EU:C:2011:439, pkt 45).

44

Tak jest w wypadku, gdy niezależnie od sposobu finansowania tych systemów chodzi o pokrycie wydatków związanych ze stopniem niesamodzielności osoby, dotyczących – przynajmniej częściowo – usług opiekuńczych świadczonych na rzecz danej osoby oraz poprawy jej codziennego życia poprzez zapewnienie, na przykład, pokrycia kosztów urzędów lub pomocy osób trzecich (zob. podobnie wyroki: z dnia 5 marca 1998 r., Molenaar, C-160/96, EU:C:1998:84, pkt 23; z dnia 8 lipca 2004 r., Gaumain-Cerri i Barth, C-502/01 i C-31/02, EU:C:2004:413, pkt 3, 21, 26; a także z dnia 12 lipca 2012 r., Komisja/Niemcy, C-562/10, EU:C:2012:442, pkt 46).

45

Trybunał orzekł również, że świadczenia dotyczące ryzyka niesamodzielności mają ponadto charakter uzupełniający w stosunku do „klasycznych” świadczeń z tytułu choroby podlegających stricto sensu art. 3 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004, i niekoniecznie stanowią ich integralną część (zob. w szczególności wyroki: z dnia 30 czerwca 2011 r., da Silva Martins, C-388/09, EU:C:2011:439, pkt 47; a także z dnia 1 lutego 2017 r., Tolley, C-430/15, EU:C:2017:74, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).

46

W sprawie w postępowaniu głównym, jak wskazały rzędy fiński i szwedzki w uwagach na piśmie oraz rzecznik generalny w swojej opinii, należy stwierdzić, że nie można przyjąć, aby pomoc osobista przewidziana w ustawie o usługach dla osób niepełnosprawnych miała na celu poprawę związanego z niepełnosprawnością stanu zdrowia beneficjenta.

47

Artykuł 1 tej ustawy stanowi bowiem, że jej celem jest stworzenie warunków umożliwiających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie oraz aktywność w społeczeństwie na równi z innymi jego członkami oraz zapobieganie i usuwanie niedogodności i przeszkód związanych z niepełnosprawnością.

48

Ponadto na podstawie § 8c tej ustawy celem pomocy osobistej jest wspieranie osób o znacznym stopniu niepełnosprawności w realizacji ich własnych decyzji przy wykonywaniu czynności wymienionych w tym paragrafie, tj. czynności życia codziennego, pracy i pobierania nauki, zajęć w czasie wolnym, uczestniczenia w życiu społecznym lub utrzymywania kontaktów społecznych.

49

Wreszcie z prac legislacyjnych nad tą ustawą wynika, że potrzeby w zakresie pomocy, która odnosi się do opieki, leczenia lub nadzoru, są wyrażone wyłączone z zakresu stosowania pomocy osobistej.

50

W konsekwencji nie można przyjąć, że świadczenie rozpatrywane w postępowaniu głównym dotyczy jednego z rodzajów ryzyka wyrażone wymienionych w art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004.

51

Wynika z tego, że druga przesłanka, o której mowa w pkt 32 niniejszego wyroku, nie została spełniona. Tym samym świadczenie rozpatrywane w postępowaniu głównym nie wchodzi w zakres stosowania rozporządzenia nr 883/2004.

52

Biorąc powyższe pod uwagę na pytanie pierwsze trzeba odpowiedzieć następująco: wykładni art. 3 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 należy dokonywać w ten sposób, że świadczenie takie jak pomoc osobista rozpatrywana w postępowaniu głównym, która polega między innymi na pokryciu kosztów związanych z czynnościami życia codziennego osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności, która nie jest czynna zawodowo, w celu umożliwienia tej osobie pobierania nauki w szkole wyższej, nie wchodzi w zakres pojęcia „świadczenia z tytułu choroby” w rozumieniu tego przepisu, a w związku z tym nie podlega zakresowi stosowania tego rozporządzenia.

W przedmiocie pytań drugiego i trzeciego

53

Poprzez pytania drugie i trzecie, postawione na wypadek, gdyby pomoc osobista rozpatrywana w postępowaniu gównym nie podlegała kwalifikacji jako „świadczanie z tytułu choroby”, a tym samym nie wchodziła w zakres stosowania rozporządzenia nr 883/2004, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 20 i 21 TFUE stoją na przeszkodzie temu, aby gmina zamieszkania rezydenta państwa czonkowskiego, który jest w znacznym stopniu niepełnosprawny, odmówił mu świadczenia takiego jak pomoc osobista rozpatrywana w postępowaniu gównym z tego względu, że przebywa on w innym państwie czonkowskim w celu pobierania nauki w szkole wyżej.

54

Na wstępie należy przypomnieć, że sąd odsyłający stwierdził, po pierwsze, że bezsporne jest, iż skarżący w postępowaniu gównym zachował miejsce zamieszkania w Finlandii zgodnie z odpowiednim ustawodawstwem krajowym oraz że planowany przez niego cotygodniowy pobyt w Estonii w ramach studiów jest jedynie tymczasowy, ponieważ przewiduje się, że co weekend będzie wracał do swojej gminy zamieszkania. Po drugie, ten sam sąd uścił, że nauka w szkole wyżej, w przeciwieństwie do podróży służbowych i wakacji, nie należy do powodów, które zostały dopuszczone jako upoważniające zainteresowanego do skorzystania z pomocy osobistej rozpatrywanej w postępowaniu gównym poza granicami Finlandii.

55

Ponadto należy przypomnieć, że jako obywatel fiński A posiada na podstawie art. 20 ust. 1 TFUE status obywatela Unii i w związku z tym może powoływać się na prawa wynikające z posiadania tego statusu, w tym także wobec państwa czonkowskiego, z którego pochodzi (zob. w szczególności wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo).

56

Jak Trybunał wielokrotnie orzekał, status obywatela Unii ma stanowić podstawowy status obywateli państw czonkowskich, bowiem status ten pozwala tym spośród owych obywateli, którzy znajdują się w takiej samej sytuacji, korzystać z takiego samego traktowania wobec prawa w zakresie stosowania *ratione materiae* traktatu, bez względu na ich przynależność państwową i bez uszczerbku dla wyrażnie przewidzianych w tym względzie wyjątków (zob. w szczególności wyrok z dnia 2 czerwca 2016 r., Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, pkt 29, 30 i przytoczone tam orzecznictwo).

57

Do sytuacji objętych zakresem stosowania *ratione materiae* prawa Unii należą sytuacje związane z korzystaniem z podstawowych swobód zagwarantowanych przez traktat, w szczególności w zakresie przyznanej w art. 21 TFUE swobody przemieszczania się i przebywania na terytorium państw czonkowskich (zob. w szczególności wyrok z dnia 2 czerwca 2016 r., Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).

58

W tym względzie Trybunał uścił, że o ile państwa czonkowskie zachowują kompetencje, na podstawie art. 165 ust. 1 TFUE, w zakresie treści nauczania i organizacji swoich systemów edukacyjnych, o tyle kompetencje te powinny być wykonywane z poszanowaniem prawa Unii, a zwłaszcza postanowień traktatu odnoszących się do swobody przemieszczania się i pobytu na

terytorium państw członkowskich, nadanej przez art. 21 ust. 1 TFUE każdemu obywatelowi Unii (wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).

59

Prawo Unii nie nakłada poza tym na państwa członkowskie żadnego obowiązku ustanowienia systemu pomocy finansowej na pokrycie kosztów studiów w państwie członkowskim albo poza nim. Jeżeli jednak państwo członkowskie ustanawia system pozwalający osobom uczącym się korzystać z takiej pomocy, musi czuwać nad tym, aby zasady przyznawania takiego dofinansowywania w sposób nieuzasadniony nie ograniczały prawa do przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich (zob. w szczególności wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, pkt 24).

60

Z utrwalonego orzecznictwa wynika również, że uregulowanie krajowe, które stawia w mniej korzystnej sytuacji niektórych obywateli danego państwa członkowskiego z tego tylko powodu, że skorzystali oni ze swobody przemieszczania się i pobytu w innym państwie członkowskim, stanowi ograniczenie swobód przysługujących każdemu obywatelowi Unii na gruncie art. 21 ust. 1 TFUE (wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, pkt 25).

61

Uważania, jakie traktat przyznaje obywatelom Unii w zakresie swobodnego przemieszczania się, nie byłyby bowiem w pełni skuteczne, gdyby obywatel państwa członkowskiego miał zostać zniechęcony do skorzystania z nich za sprawą trudnościi wynikających z przepisów państwa członkowskiego jego pochodzenia w związku z jego pobytem w innym państwie członkowskim, które stawiają go w niekorzystnej sytuacji z tego tylko względu, że skorzysta z tych ułatwień (zob. w szczególności wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, pkt 26).

62

Aspekt ten jest jeszcze bardziej istotny w obszarze edukacji ze względu na cele określone w art. 6 lit. e) i art. 165 ust. 2 tiret drugie TFUE, w szczególności sprzyjanie mobilności studentów i nauczycieli (zob. w szczególności wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, pkt 27).

63

Chociaż prawdą jest, że pomoc osobista rozpatrywana w postępowaniu głównym przyznawana jest nie tylko w odniesieniu do pobierania nauki w szkole wyższej, ale też w odniesieniu do integracji społecznej i gospodarczej osób o znacznym stopniu niepełnosprawności, aby mogły one same dokonywać wyborów, w tym co do kontynuacji nauki, orzecznictwo wskazane w pkt 55–62 niniejszego wyroku ma jednak zastosowanie.

64

W niniejszej sprawie sąd odsyłający stwierdził, że skarżący w postępowaniu głównym zachował swoje miejsce zamieszkania w gminie Espoo na podstawie odpowiednich przepisów krajowych.

65

Tymczasem bezsporne jest, że pomocy osobistej rozpatrywanej w postępowaniu głównym odmówiono wyjącznie z tego powodu, że nauka w szkole wyższej, w której planowała kształcić się A, spełniający ponadto wszystkie pozostałe warunki otrzymania tej pomocy, miała być pobierana w państwie członkowskim innym niż Finlandia.

66

Taką odmowę należy uznać za ograniczenie swobody przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, przyznanej mocą art. 21 ust. 1 TFUE każdemu obywatelowi Unii.

67

Ograniczenie takie może być uzasadnione na gruncie prawa Unii jedynie wówczas, gdy u jego podstaw leżą obiektywne względy interesu ogólnego niezwiązane z obywatelstwem osób, których ono dotyczy, i gdy jest proporcjonalne do słusznego celu realizowanego przez prawo krajowe. Z orzecznictwa Trybunału wynika, że środek jest proporcjonalny, gdy pozwalając na osiągnięcie zamierzonego celu, nie wykracza poza to, co jest konieczne do jego realizacji (zob. w szczególności wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

68

Jeżeli chodzi o uzasadnienie przepisu krajowego, rząd fiński uważa, że żaden nadrzędny wzgląd interesu ogólnego nie może uzasadnić ograniczenia rozpatrywanego w sprawie w postępowaniu głównym. Natomiast rząd szwedzki uważa, że spoczywające na gminie obowiązki nadzoru nad sposobami organizacji pomocy osobistej rozpatrywanej w postępowaniu głównym oraz w tym kontekście gwarancja równowagi finansowej systemu zabezpieczenia społecznego uzasadniają ograniczenie przyznawania pomocy osobistej do terytorium Finlandii. Ponadto sąd odsyłający, odnosząc się do pkt 89 i 90 wyroku z dnia 21 lipca 2011 r., Stewart (C-503/09, EU:C:2011:500), wskazuje w swoim postanowieniu odsyłającym, tytułem celu interesu ogólnego, mogącego uzasadnić takie ograniczenie, utrzymanie spójności i skuteczności systemu pomocy osobistej na podstawie ustawy o usługach dla osób niepełnosprawnych, a także zapewnienie istnienia rzeczywistego związku pomiędzy osobą wnioskującą o pomoc a państwem członkowskim wdrażającym do jej przyznania.

69

Cele realizowane przez przepisy krajowe, mające na celu zapewnienie, by istniał rzeczywisty związek między osobą ubiegającą się o krótkookresowe świadczenie z tytułu niezdolności do pracy dla młodych niepełnosprawnych a wdrażającym państwem członkowskim oraz zachowanie równowagi finansowej krajowego systemu zabezpieczenia społecznego, są co do zasady uzasadnionymi celami mogącymi stanowić podstawę dla ograniczenia prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu przewidzianego w art. 21 ust. 1 TFUE (wyrok z dnia 21 lipca 2011 r., Stewart, C-503/09, EU:C:2011:500, pkt 90).

70

Jednakże Trybunał doszedł do wniosku, że przesłanki obecności osoby wnioskującej o świadczenie z tytułu niezdolności do pracy nie mogą być uzasadnione celami wskazanymi w poprzednim punkcie niniejszego wyroku. Trybunał stwierdza bowiem, że chociaż osoba ubiegająca się o to świadczenie zamieszkuje w państwie członkowskim innym niż zainteresowane państwo członkowskie, istnienie rzeczywistego i wystarczającego związku z jego

terytorium mogło zostać wykazane przez czynniki inne niż jej obecność na terytorium tego państwa czoskowskiego przed złożeniem wniosku, takie jak stosunki między tą osobą a systemem zabezpieczenia społecznego tego państwa, a także jej sytuacja rodzinna (wyrok z dnia 21 lipca 2011 r., Stewart, C-503/09, EU:C:2011:500, pkt 97–102, 104, 109).

71

Ponadto Trybunał orzekł, że te rozważania można zastosować w odniesieniu do celu polegającego na zapewnieniu równowagi finansowej krajowego systemu zabezpieczenia społecznego, ponieważ konieczność wykazania, iż istnieje rzeczywiste i wystarczające powołanie osoby ubiegającej się o świadczenie z właściwym państwem czoskowskim pozwala temu państwu na upewnienie się, iż koszty związane z wypłatą świadczenia nie staną się nieracjonalne (wyrok z dnia 21 lipca 2011 r., Stewart, C-503/09, EU:C:2011:500, pkt 103).

72

Taka konkluzja ma zastosowanie do sytuacji, w której znajduje się A w sprawie w postępowaniu głównym. Po pierwsze bowiem, bezsporne jest, jak wskazano w pkt 54 niniejszego wyroku, że A zachował swoje miejsce zamieszkania w gminie Espoo, w której złożył wniosek o pomoc osobistą i że wraca tam co tydzień podczas studiów w Estonii.

73

Dlatego też nie można skutecznie argumentować, że ta gmina mogłaby napotykać szczególne trudności w monitorowaniu, czy przestrzegane są warunki przyznawania tej pomocy oraz w sposobach jej organizacji i udzielania.

74

Ponadto z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, nie wynikają żadne informacje na temat charakteru przeszkód, które mogłyby utrudniać gminie monitorowanie przestrzegania warunków, na których korzysta się z pomocy osobistej przyznanej w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym w porównaniu z sytuacją dopuszczoną przez fińskie ustawodawstwo, w której fiński rezydent korzysta poza Finlandią z identycznej pomocy osobistej podczas podróży służbowych lub wakacji.

75

W tym kontekście, odnosząc się do sformułowanego przez rzecznika generalnego w jego opinii zapytania, Trybunał zwraca uwagę na to, o czym wspomina sąd odsyłający, że pomoc osobista rozpatrywana w postępowaniu głównym może być nadal przyznawana, gdy zainteresowany pobiera naukę w szkole wyższej w fińskiej gminie, która może być bardzo odległa od jego gminy zamieszkania. Możliwość monitorowania przez nią korzystania z tej pomocy w takiej sytuacji nie jest dużo mniej ograniczona niż w sytuacji takiej jak w postępowaniu głównym, w której A kontynuuje naukę poza Finlandią, ale w sąsiednim regionie, powracając w każdy weekend do swojej fińskiej gminy zamieszkania.

76

Z drugiej strony z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że rzekł fiński wyjątki, iż nie pozwala obecnie przyjąć, że przyznanie pomocy osobistej w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym mogłoby zagrozić równowadze krajowego systemu zabezpieczenia społecznego.

W konsekwencji, w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym żaden z celów przedstawionych przez sąd odsyłający i przez sąd szwedzki nie pozwala na uzasadnienie ograniczenia swobody przemieszczania się i pobytu obywatela Unii, takiego jak A.

Z tego względu nie ma potrzeby wypowiadać się w przedmiocie wykładni art. 19 konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, o którą również wnosi sąd odsyłający, ponieważ nie ma ona wpływu na odpowiedź udzieloną na pytania drugie i trzecie.

W świetle powyższego na pytania drugie i trzecie należy odpowiedzieć w ten sposób, że art. 20 i 21 TFUE stoją na przeszkodzie temu, aby gmina zamieszkania rezydenta państwa czonkowskiego, który jest w znacznym stopniu niepełnosprawny, odmówić mu świadczenia takiego jak pomoc osobista rozpatrywana w postępowaniu głównym z tego względu, że przebywał on w innym państwie czonkowskim w celu pobierania nauki w szkole wyższej.

W przedmiocie kosztów

Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pięta izba) orzeka, co następuje:

1)

Wykładni art. 3 ust. 1 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, zmienionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 988/2009 z dnia 16 września 2009 r., należy dokonywać w ten sposób, że świadczenie takie jak pomoc osobista rozpatrywana w postępowaniu głównym, która polega między innymi na pokryciu kosztów związanych z czynnościami życia codziennego osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności, która nie jest czynna zawodowo, w celu umożliwienia tej osobie pobierania nauki w szkole wyższej, nie wchodzi w zakres pojęcia „świadczenia z tytułu choroby” w rozumieniu tego przepisu, a w związku z tym nie podlega zakresowi stosowania tego rozporządzenia.

2)

Artykuły 20 i 21 TFUE stoją na przeszkodzie temu, aby gmina zamieszkania rezydenta państwa czonkowskiego, który jest w znacznym stopniu niepełnosprawny, odmówić mu świadczenia takiego jak pomoc osobista rozpatrywana w postępowaniu głównym z tego względu, że przebywał on w innym państwie czonkowskim w celu pobierania nauki w szkole wyższej.

Podpisy

(*1) Język postępowania: fiński.